

(א) [ערוצין י. וס"ג], (ב) כמות 77 לב, (ג) [כלמח נגדריס מל], (ד) סוף מס' זבים, (ה) וע"ע חוס' כתובות לב: ד"ה שלא.

הגהות הב"ח

(א) גמ' המראה והא מינעיל: (ב) ורב דאמר כר' יוחנן: (ג) רש"י ד"ה והא כו' אלא פריך לאוקימנא: (ד) תוס' ד"ה אמר וכו' במקומו ואינו ניכר: (ה) ד"ה חניא וכו' טמא דאע"פ דהוה צענייהו וכו' מ"מ הכבד אינה מקבלת: (ו) ד"ה לוקין וכו' פי' רש"י מקרא: (ז) בא"ד מכות מביאו לידי תשלומין כלומר אינו פריך:

ליקוטי רש"י

ש"ש ה' לוגין חסר קורטוב שנפ"ל לתוכן קורטוב ח"ב. שאינו דומה לת מראה המים. ומראהו כמראה מים. כיון ליתא שיעורא נמיא לא פסלי דרננן תרמי צעו שיעורא וחותא. הב"ח הו"ך אחר המראה. דכי היכי דאולת צרישא נטר חותמא ואמרת לא פסלוה ספא נמי זיל נטר חותמא ואימא פסלוה [וחלין כו.]. אמר רב יוסף א"א שמיטא א"י הא שמיטתא. דרב יוסף תלמידו דרב יהודה שהוא תלמיד של רב ושמואל ותלמידי רב יוסף ועקר תלמודו וכשהיה שומע מימרא דרב ושמואל ואינו נוכח לאותה שמועה מתמה ולא תלמידו של רב יהודה אני ולא אמר לי שמועה זו ואצ"י תלמידו מוכירו. אמר ר' אב"י את אמרת א"י. קודם חלין [נדה לט.]. ש"א השם המביא ל"די מכות ב"ד. המקרא המביא ל"די מלקות אינו מביא לתשלומין מלקות מלא מענה תשלומין מכאשר זמם וכיון דשני שמות הן חייב על שניהם [כתובות לב.].

תורה אור השלם

(א) לא תרצח לא תנאף לא תגנב לא תענה ברעך עד שקר: [שמות ב, יג] (ב) ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאווי ובגדת הרע מקרבך: [דברים יב, יט]

הגהות וצינונים

[א] ג"א א"ן [גליין]: [ב] "חיישין" (ובדפוס ריניציאה "אי אפשר") לשלשה לוגין שאובין שלא יהו במקום אחד מהר"ם ל"ג (לגירסת רש"י וחס' הגורסים כאן י"ן). ויש מוחקים תיבת "שאובין" (בית פנחס, חות יאר סי' קי), או "לשלשה לוגין שאובין" (חות יאר שם, רש"י): [ג] והוא בחזקת טמא רש"ל [גליין]: [ד] צ"ל טריף [גליין] הגה זו נוספה בש"ס וילנא. ובתוס' שאנן דהשקה בעלמא עבירי להו: [ה] גיר' רש"א [גליין]: [ו] צ"ל תניא (רש"י): [ז] צ"ל בשורר המועד (ערליץ) ובמראה כהן הגיה בשורר ובור, ולדבריו צ"ל בסמוך וכתוב שם דיש"ם (וכ"ה בהאה"מ):

כיצד העדים

חסר קורטוב. גרסינן הכא צרישא וצקיסא: לא פסלוהו. משום דחסרו קורטוב אכל אי הוה מעיקרא שלשת לוגין שלמים ונפל לתוכן קורטוב יין ומראהו כמראה יין פסלוהו והא דתני רבי חייה הורידו את המקוה כי האי תנא סצירא ליה: לא פסלוהו. טעמא דסיפא נמי משום דחסר קורטוב הוה וגצי יין נמי הוה מצי למיתני כי האי גוונא צרישא וניתנינהו צדחא צנא הכי שלשת לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב יין או חלב צין שמראהו כמראה מים צין שמראהו כמראה יין לא פסלוהו אלא כי אורחא דמילתא קתני להו שהיין שהוא אדום הופך את המים ממראהו אצל החלב אין דרכו להפוך את מראהו: הב"ח הו"ך אחר המראה. וגצי יין אפילו הוה מעיקרא שלשת לוגין שלמים כיון דמראהו כמראה יין לא פסלוהו ורב כותיה סבר ליה וגצי חלב אע"ג דמעיקרא חסר קורטוב הוה משלים להו חלב: והא מיבעיא בעי דה כרבי יוחנן בן נורי ולא כרננן: דבעי רב פפא. רב דאמר לעיל לא פסלוהו היכי תני מי תני חסר קורטוב צרישא ואי הוה שלמים פסלוהו ודלח כרבי ואי הוה דאמר כר' יוחנן או דלמא רב לא תני צרישא חסר קורטוב ואמרה למילתיה דלעיל אפילו כרננן דרננן תרוייהו צעו שיעורא וחזומא ורב דאמר כדברי הכל דכולי עלמא חזומא מיהת צעין: א"א שמיטא א"י. דרב תני חסר קורטוב צרישא דלח צעי תנא קמא אלא שיעורא ורב דקפיד נמי אחזומא כר' יוחנן בן נורי אמרה למילתיה: אמר רב יוסף א"א שמיטא א"י הא שמיטתא. תלמידו של רב יהודה אני ולא שמעתי מפיו שמועה זו דאמרן לעיל צסמיה ג' לוגין מים שנפל לתוכן כו': א"א אב"י כו'. רב יוסף חלה ושכח תלמודו⁽¹⁾ והיה אצ"י מוכירו מה שקיבל הימנו: ואת אמרת גיהא. כששנית משנה זו אמרת לנו עליה היא מימרא דרב יהודה אמר רב ופירשת לנו דרב לא הוה תני חסר קורטוב צרישא ואמר למילתיה לדברי הכל: הוב"ב שם. צלותו מקום: לא עלתה לו טבילה. שמא כל מים שהיו צבצבת עומדים יחד ושמה צל זה ראשו ורובו צמיס

פרק ראשון

מכות ד.

כד א ב מ"י פ"ז מהל' מקואות הלכה י"א סמג עשין רמח טו"ש ע"ד סי' ר"א סעיף כג: כה ג מ"י ס"ה ח [ג"ל פ"ו הל"י] סמג ס"ס: כה [ג] [ס"ס]: כו ד מ"י פ"ח מהל' עדות הל' א ופי"ח מהלכות סנהדרין הלכה ב ט"ח ס"י לח: כז ה מ"י פ"ח מהל' עדות הל' א סמג עשין קי:

רבינו חננאל

[חסר קורטוב] מים שנפל לתוכן קורטוב יין ומראהו כמראה היין ונפלו למקוה לא פסלוהו. ג' לוגין חסר קורטוב ונפל לתוכן קורטוב חלב והרי מראהו כמראה מים ונפלו למקוה לא פסלוהו ר' יוחנן בן נורי אמר הכל הולך אחר הנראה: ואקשינן איני דפשטה רב כר' יוחנן בן נורי ור' חייא כרבנן והא רב פפא מיבעיא הוה בעי לה (ואמר) והוה אמר רב ברישא דמתני' הכי תני לה ג' לוגין מים חסר קורטוב ונפל לתוכן קורטוב יין לא פסלו המקוה הא ג' לוגין מים שנפל לתוכן קורטוב יין פסלי המקוה ור' יוחנן בן נורי אמר הכל הולך אחר הנראה וכיון שמראהו כמראה יין אע"פ שנפל לתוך ג' לוגין לא פסלו המקוה ורב דאמר כר' יוחנן בן נורי או דלמא רב מתניתין ג' לוגין שנפל לתוכן קורטוב יין לא פסלו המקוה תני לה ורב דאמר לדברי הכל ור' יוחנן בן נורי בחלב הוא דפליג ואסיפא דקתני ג' לוגין חסר קורטוב הוא דפליג אבל ארישא מודה. ואמרין רב פפא הוא דמיבעיא ליה אבל רבא פשיטא ליה. וראינו משניות מדוקדקות שאין כתוב בהן ברישא דמתניתין חסר קורטוב (א) וקיימא לן כרב לדברי הכל (ב). קורטוב מפורש בהמוכר את הספינה (דף ז). שהוא חלק א' מח' בשמינית: רב יוסף כשחלה איצקר ליה תלמודיה ושכח ממנו לפיכך היה אומר לא שמיטא לי הא שמיטתא וכך מפורש בנדרים: אמר רב חבית מליאה מים שנפל לים הגדול הטובל באותו מקום לא עלתה לו טבילה לא עדינו נפל שם ככר של תרומה טמא: מתני' מעידנו באיש פלוני שחייב ונמצאו זוממין לוקין ומשלמו

אמר רב יהודה אמר רב חבית מליאה מים. כך גיר' הקונטרס וקאמר לה עלתה לו טבילה משום מים שאובין ולא נראה דהא מדשוי להו השקה כמתוצרים לטהרם מטומאה הוה הדין לענין טבילה נמי ועוד דאמרין צבילה (97 י"א: ושם) מטבילין כלי על גבי מימיו לטהרו והיכי סלקא ליה טבילה לגו מנא הא המים שצתוכו שאובין ולא מייערצי וזהשקה צעלמא עדיף⁽¹⁾ להו אלא ודאי נעשין מתוצרין גם לענין טבילה לכך נראה דגרסינן צמילתיה דרב יהודה חצית מלחה יין ולכך לא עלתה לו טבילה דמי היס קוו וקיימי ושמה עדיין הוא לצור ועומד צמקומו (7) ואיסור ניכר וטובל ציין אצל נהר צעלמא לא דודאי מתערב צמיס ואז לא היה צעין ועלתה לו טבילה ומיירי ציין לצן שאינו משנה מראה המים דאי ציין אדום ניחוי אס שניה מראה המים אס לא: תניא נמי חבית מליאה יין. וגם רש"י לא גריס הכא מים כי אס יין דאס לא כן מאי קאמר וכן ככר של תרומה שנפל לשם טמא (ה) והא [אפי"ל] צענייהו ולא נתערבו מ"מ אינה מקבלת טומאה (וטכרה) [דטהרו] צהשקה דהרי הם מתוצרין למקוה והכי תנן⁽²⁾ צבילה (97 י"א:)

מטבילין כלי על ג' מימיו לטהרו: לוקין ומשלמו ש"א השם המביא ל"די מכות מביאן ל"די תשלומין. פי' (1) מקרא דמציתן ל"די מכות דהיינו מלה תענה אינו מציתן ל"די תשלומין אלא מקרא ועשיתם לו כאשר זמם ומש"ה לוקה ומשלם משמע דאי ליכא אלא חד קרא אינו לוקה ומשלם וקשה הא אמרי צהשוכר את הפועלים (צ"מ דף ט"א. ושם) החוסס פי פרה לדוש צה לוקה ומשלם אע"ג דליכא אלא חד לאו דלח תחסוס לכך פירש ה"ר מאיר מצורגוני דה"ק שלא השם המציתן ל"די מכות (2) אינו כר"ך להציתן ל"די תשלומין דתשלומין לא צעו אזהרה דאי צעו אזהרה ודאי לא לקי דלח למלקות אתה כי אס לתשלומין כדאמרין (לקמן דף י"ג:). לאו שניתן לאזהרת מיתת צ"ד אין לוקין עליו אלא לא צעו אזהרה דליכא אזהרה צנן ועין⁽³⁾ וכתב שלם ישלם צלח אזהרה הלכך לא תענה למלקות אתה וכן צהך דלח תחסוס ע"כ דאזהרה דלח תחסוס לא אתיה אלא למלקות דתשלומין ממילא נפקא דכיון דאינו רשאי לחסוס דין הוא שישלם מה שראוי לאכול צלותה שעה דליכא למימר דאזהרה אתה למנון ולא למלקות דאס כן לכחוד קרא צלשון עשה האכל שור צדישו ושמענא שפיר דאס לא האכיל חייב אלא ע"כ אזהרה כי אתה למלקות אתה⁽⁴⁾: צעלמא

חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב יין ומראהו כמראה מים ונפלו למקוה לא פסלוהו. ג' לוגין חסר קורטוב ונפל לתוכן קורטוב חלב והרי מראהו כמראה מים ונפלו למקוה לא פסלוהו ר' יוחנן בן נורי אמר הכל הולך אחר הנראה: ואקשינן איני דפשטה רב כר' יוחנן בן נורי ור' חייא כרבנן והא רב פפא מיבעיא הוה בעי לה (ואמר) והוה אמר רב ברישא דמתני' הכי תני לה ג' לוגין מים חסר קורטוב ונפל לתוכן קורטוב יין לא פסלו המקוה הא ג' לוגין מים שנפל לתוכן קורטוב יין פסלי המקוה ור' יוחנן בן נורי אמר הכל הולך אחר הנראה וכיון שמראהו כמראה יין אע"פ שנפל לתוך ג' לוגין לא פסלו המקוה ורב דאמר כר' יוחנן בן נורי או דלמא רב מתניתין ג' לוגין שנפל לתוכן קורטוב יין לא פסלו המקוה תני לה ורב דאמר לדברי הכל ור' יוחנן בן נורי בחלב הוא דפליג ואסיפא דקתני ג' לוגין חסר קורטוב הוא דפליג אבל ארישא מודה. ואמרין רב פפא הוא דמיבעיא ליה אבל רבא פשיטא ליה. וראינו משניות מדוקדקות שאין כתוב בהן ברישא דמתניתין חסר קורטוב (א) וקיימא לן כרב לדברי הכל (ב). קורטוב מפורש בהמוכר את הספינה (דף ז). שהוא חלק א' מח' בשמינית: רב יוסף כשחלה איצקר ליה תלמודיה ושכח ממנו לפיכך היה אומר לא שמיטא לי הא שמיטתא וכך מפורש בנדרים: אמר רב חבית מליאה מים שנפל לים הגדול הטובל באותו מקום לא עלתה לו טבילה לא עדינו נפל שם ככר של תרומה טמא: מתני' מעידנו באיש פלוני שחייב ונמצאו זוממין לוקין ומשלמו

אמר רב יהודה אמר רב חבית מליאה מים. כך גיר' הקונטרס וקאמר לה עלתה לו טבילה משום מים שאובין ולא נראה דהא מדשוי להו השקה כמתוצרים לטהרם מטומאה הוה הדין לענין טבילה נמי ועוד דאמרין צבילה (97 י"א: ושם) מטבילין כלי על גבי מימיו לטהרו והיכי סלקא ליה טבילה לגו מנא הא המים שצתוכו שאובין ולא מייערצי וזהשקה צעלמא עדיף⁽¹⁾ להו אלא ודאי נעשין מתוצרין גם לענין טבילה לכך נראה דגרסינן צמילתיה דרב יהודה חצית מלחה יין ולכך לא עלתה לו טבילה דמי היס קוו וקיימי ושמה עדיין הוא לצור ועומד צמקומו (7) ואיסור ניכר וטובל ציין אצל נהר צעלמא לא דודאי מתערב צמיס ואז לא היה צעין ועלתה לו טבילה ומיירי ציין לצן שאינו משנה מראה המים דאי ציין אדום ניחוי אס שניה מראה המים אס לא: תניא נמי חבית מליאה יין. וגם רש"י לא גריס הכא מים כי אס יין דאס לא כן מאי קאמר וכן ככר של תרומה שנפל לשם טמא (ה) והא [אפי"ל] צענייהו ולא נתערבו מ"מ אינה מקבלת טומאה (וטכרה) [דטהרו] צהשקה דהרי הם מתוצרין למקוה והכי תנן⁽²⁾ צבילה (97 י"א:)

מטבילין כלי על ג' מימיו לטהרו: לוקין ומשלמו ש"א השם המביא ל"די מכות מביאן ל"די תשלומין. פי' (1) מקרא דמציתן ל"די מכות דהיינו מלה תענה אינו מציתן ל"די תשלומין אלא מקרא ועשיתם לו כאשר זמם ומשלם משמע דאי ליכא אלא חד קרא אינו לוקה ומשלם וקשה הא אמרי צהשוכר את הפועלים (צ"מ דף ט"א. ושם) החוסס פי פרה לדוש צה לוקה ומשלם אע"ג דליכא אלא חד לאו דלח תחסוס לכך פירש ה"ר מאיר מצורגוני דה"ק שלא השם המציתן ל"די מכות (2) אינו כר"ך להציתן ל"די תשלומין דתשלומין לא צעו אזהרה דאי צעו אזהרה ודאי לא לקי דלח למלקות אתה כי אס לתשלומין כדאמרין (לקמן דף י"ג:). לאו שניתן לאזהרת מיתת צ"ד אין לוקין עליו אלא לא צעו אזהרה דליכא אזהרה צנן ועין⁽³⁾ וכתב שלם ישלם צלח אזהרה הלכך לא תענה למלקות אתה וכן צהך דלח תחסוס ע"כ דאזהרה דלח תחסוס לא אתיה אלא למלקות דתשלומין ממילא נפקא דכיון דאינו רשאי לחסוס דין הוא שישלם מה שראוי לאכול צלותה שעה דליכא למימר דאזהרה אתה למנון ולא למלקות דאס כן לכחוד קרא צלשון עשה האכל שור צדישו ושמענא שפיר דאס לא האכיל חייב אלא ע"כ אזהרה כי אתה למלקות אתה⁽⁴⁾: צעלמא

חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב יין ומראהו כמראה מים ונפלו למקוה לא פסלוהו *וכן ג' לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב יין ויחנן בן נורי אמר הכל הולך אחר המראה (6) הא מיבעיא בעי לה רב פפא דבעי רב פפא רב תני חסר קורטוב ברישא אבל שלשה לוגין לתנא קמא פסלי ואתא ר' יוחנן למימר הכל הולך אחר המראה ורב (3) אומר כר' יוחנן בן נורי או דלמא רב לא תני חסר קורטוב ברישא ור' יוחנן בן נורי כי פליג אסיפא הוא דפליג ורב דאמר כדברי הכל לרב פפא מיבעיא ליה לרבא פשיטא ליה⁽⁶⁾ אמר רב יוסף לא שמיטא לי הא שמעתא אמר ליה אב"י את אמרת דה⁽⁶⁾ גיהלן והכי אמרת גיהלן דרב לא תני חסר קורטוב ברישא ורבי יוחנן אסיפא פליג ורב דאמר כדברי הכל ואמר רב יהודה אמר רב חבית מליאה מים שנפלה לים הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה חיישין לשלשה לוגין שלא יהו במקום אחד ודוקא לים הגדול דקאי וקיימא אבל נהרא בעלמא לא תניא נמי הכי חבית מליאה יין שנפלה לים הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה חיישין לשלשה לוגין שאובין שלא יהו במקום אחד *וכן מהו ככר של תרומה שנפל שם טמא מאי וכן מהו דתימא התם אוקי גברא אחזקיה הכא אוקי תרומה אחזקה קמ"ל: מתני' מעידן אנו זוממין לוקין ומשלמו ש"א השם המביא ל"די מכות מביאן ל"די תשלומין דברי ר' מאיר וחכ"א דכל המשלם אינו לוקה מעידן אנו באיש פלוני שהוא חייב מלקות ארבעים ונמצאו זוממין לוקין שמונים משום⁽⁸⁾ לא תענה ברעך עד שקר ומשום⁽⁹⁾ ועשיתם לו כאשר זמם דברי ר' מאיר וחכ"א אין לוקין אלא ארבעים: גמ' בשלמא

שאובין וזה אחד מן הפוסלן את התרומה⁽⁷⁾: אי אפשר לשלשה לוגין כו'. לא גרסינן דהא ודאי אפשר לאלה חיישין לשמה וסיפא דמילתא מוכחא דמשום שמה הוא דאמרין לקמן טעמא משום דמוקמינן גצרה אחזקיה: תניא נמי חבית מליאה מים צבצבת צמיס למשקין הנופלין צו שהם עומדים צמקומו: חבית של יין. גרסינן צבצבת והכי גרסינן צתוספתא (דמקואות פ"ה): וכן כבר של תרומה שנפ"ל שם. אחר שטבל זה ועלה: טמא היין עומד צמקומו ונטמא מחמת האדם וחזר וטימא את הככר: מאי וכן. פשיטא כיון דחיישת לשמה היין עומד צמקומו איכא למיחש שנטמא הככר: מהו דתימא. אף על גב דלגבי טבילה חיישין לגבי ככר לא חיישין דהא מילתא ספיקא היא אי קאי יין צדוכתיה אי לא וגצי גצרה הוא דאמרין לא עלתה לו טבילה לוקי גצרה אחזקיה והוא⁽⁸⁾ טמא היה וצבצבת ספק אתה צל לטהרו אל תטהרנו מספק והכא לוקי תרומה חזקה והיא צחוקה ויהא צחוקת טהורה קיימא קמ"ל: מתני' ש"א השם המביא ל"די מכות מביאן ל"די תשלומין. פי' (1) מקרא דמציתן ל"די מכות דהיינו מלה תענה אינו מציתן ל"די תשלומין אלא מקרא ועשיתם לו כאשר זמם ומשלם משמע דאי ליכא אלא חד קרא אינו לוקה ומשלם וקשה הא אמרי צהשוכר את הפועלים (צ"מ דף ט"א. ושם) החוסס פי פרה לדוש צה לוקה ומשלם אע"ג דליכא אלא חד לאו דלח תחסוס לכך פירש ה"ר מאיר מצורגוני דה"ק שלא השם המציתן ל"די מכות (2) אינו כר"ך להציתן ל"די תשלומין דתשלומין לא צעו אזהרה דאי צעו אזהרה ודאי לא לקי דלח למלקות אתה כי אס לתשלומין כדאמרין (לקמן דף י"ג:). לאו שניתן לאזהרת מיתת צ"ד אין לוקין עליו אלא לא צעו אזהרה דליכא אזהרה צנן ועין⁽³⁾ וכתב שלם ישלם צלח אזהרה הלכך לא תענה למלקות אתה וכן צהך דלח תחסוס ע"כ דאזהרה דלח תחסוס לא אתיה אלא למלקות דתשלומין ממילא נפקא דכיון דאינו רשאי לחסוס דין הוא שישלם מה שראוי לאכול צלותה שעה דליכא למימר דאזהרה אתה למנון ולא למלקות דאס כן לכחוד קרא צלשון עשה האכל שור צדישו ושמענא שפיר דאס לא האכיל חייב אלא ע"כ אזהרה כי אתה למלקות אתה⁽⁴⁾: צעלמא

מאיר. פי' לוקין שבער על לא תענה ומשלמין מדכתיב ועשיתם לו כאשר זמם. וחכ"א כל המשלם אינו לוקה. חשב שלמה על ר"ח (א) וכן פי' כל המפרשים דמתני' ועי' חוס' רע"ק שם ועי' צמ"ס פ"ז ט"ז ט"ז: (ב) נראה שטון רבנו צדק דאין הולכין אחר המראה רק צנפל לתוכן יין דלמיה כ"ה אלא צסיפא קי"ל כמ"ק דאין הולכין אחר המראה וכן פסקו הפוסקים: (ג) עי' רע"ב"א: (ד) עי' צמ"ס הרמב"ם שכתב וכן ר"ח צע"ל הוה חוספתא כן צנפלוהו וכו' אלא שאין זה מחזור צעני וכו'.

